

Uygulamada Olan Tarım Politikaları Kapsamında Çanakkale'nin Mevcut Durumunun İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma

Sibel Tan^{1*} Ümit Ortan² Bengü Everest¹

¹ ÇOMÜ Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 17020, Çanakkale.

² Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, 17020, Çanakkale.

*Sorumlu Yazar: sibeltan@comu.edu.tr

Geliş Tarihi: 14.02.2014

Kabul Tarihi: 09.04.2014

Özet

Türkiye’de uygulanan tarım politikalarının tarihi gelişimi incelendiğinde özellikle Planlı Dönemin başladığı 1963 yılından itibaren sistematik uygulamaların yapıldığı görülmektedir. Bu dönemden itibaren tarımda destekleme politikaları beşer yıllık planlar ve yıllık programlar şeklinde uygulanmıştır. Uzun yıllar fiyat, girdi ve kredi desteği şeklinde sürdürülen tarım politikaları özellikle 2000 yılından itibaren tarımda reform arayışları çerçevesinde yeniden şekillenmiştir. Tarım Reformu Uygulama Projesi’nin (TRUP) başladığı 2000’li yıllardan itibaren Doğrudan Gelir Desteği (DGD) ve Kırsal Kalkınma Destekleri önem kazanmıştır. Günümüzde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından uygulanan tarım politika ve destekleri hayvancılık, organik tarım ve iyi tarım, mazot, gübre, toprak analizi, sertifikalı fidan ve tohum desteği, tarımsal danışmanlık destekleri ve havza bazlı destekler olmak üzere çok kapsamlı uygulamalardır. Bu çalışmada Türkiye’de uygulanan destekleme politikaları kapsamında Çanakkale’nin mevcut durumu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarım Politikaları, Desteklemeler, Çanakkale.

Abstract

A Research on Implementations of Current Agricultural Policies in Çanakkale Province

Throughout the historical development of Turkish agricultural policies, systematic policies have been observed since the beginning of Planned Period in 1963. Since then, agricultural support programs have been implemented as five-year plans and annual programs. The agricultural policies, long been implemented as price, input and credit support, have reshaped within the perspective of agricultural reform pursuits since the years 2000s. Agricultural Reform Implementation Project (ARIP) was initiated in the year 2000 and since then Direct Income Support (DIS) and Rural development Supports have come into prominence. Today, agricultural and livestock supports provided by the Ministry of Food Agriculture and Livestock diversified as livestock supports, organic agriculture and good agricultural practices supports, diesel fuel support, fertilizer support, soil analysis support, certified seed and sapling support, agricultural consultancy support and basin-based supports. In this study, current implementations of such support programs in Çanakkale Province were analyzed and evaluated. Results revealed that support programs have been implemented efficiently in Çanakkale Province and complied with the national implementations.

Key Words: Agricultural Policies, Supports, Çanakkale.

Giriş

Tarım, sahip olduğu dezavantajlı özellikler dolayısıyla gelişmiş ülkeler başta olmak üzere tüm ülkelerde destekleyici politikalarla korunan sektörlerin başında gelmektedir. Tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de, uygulanan tarım politikalarının üreticinin gelir ve refah seviyesini artırma, fiyat istikrarı sağlama, kırsal kalkınma ve döviz tasarrufu sağlama gibi çeşitli amaçları vardır (Tan, 2011).

Türkiye’de tarım politikalarının tarihi gelişim süreci incelendiğinde; Osmanlı İmparatorluğu’nun izlediği tarım politikasının, tarımsal üreticileri korumaktan ziyade, tüketicilerin gıda ihtiyacını düşük fiyatlardan satın almasının garanti edilmesi, ordunun ihtiyaçlarının sağlanması, devlete gelir temin edilmesi ve büyük şehirlerin gıda ihtiyaçlarının karşılanması şeklinde olduğu bilinmektedir. Türkiye tarım politikaları Cumhuriyetin ilanı ile hızlı bir kurumsallaşma ve altyapı politikalarına dönüşmüştür.

Cumhuriyetin ilanından sonra ilk kırk yıllık dönemde (1923–1963); Aşar Vergisi’nin kaldırılması (1925), Medeni Kanun’un kabulü ile çiftçilerin toprak mülkiyet hakkının resmen gerçekleşmesi (1926), dünyada yaşanan ekonomik kriz sonucu düşen buğday fiyatlarına karşı üreticiyi korumak amaçlı “Buğday Koruma Kanunu” çıkarılması (1932), cumhuriyet döneminin en önemli tarım politikalarıdır. Daha sonraki dönemlerde; ihracat teşvik uygulamalarının başlaması (1950), şekerpancarı ve çay gibi ürünlerin sanayisinin geliştirilmesi, geleneksel tarım ürünlerine desteklerin

artırılması, Et Balık Kurumu (1952), YEMSAN (1956) ve Türkiye Süt Endüstrisi Kurumunun (1963) kurulması ise cumhuriyet döneminin diğer önemli tarım politikalarıdır (Yavuz, 2006).

Planlı Dönemin 1963 yılında başlamasıyla birlikte Türkiye’de tarımı destekleme politikaları beş yıllık planlar ve yıllık programlar kapsamında düzenlemeye alınmış, uzun yıllar tarım destekleme alımları ile korunmuştur. Fakat 1980 sonrasının ekonomi politikaları uygulamasında destekleme alımları büyük ölçüde ikincil duruma getirilmiştir. Desteklenen ürün sayısı hızla azaltılarak 1980’de 29’dan 22’ye, 1985 yılında 13’e, 1990 yılında da 10’a inmiştir. Desteklenen ürün sayısı 1991 ve 1992 yıllarında yeniden yükseltilerek sırasıyla 24 ve 26 olmuştur. 5 Nisan 1994 ekonomik istikrar tedbirleriyle, fiyat garantisiyle destekleme alımları, tahıllar, tütün ve şekerpancarı ile sınırlandırılmıştır (Abay ve ark., 2001).

Destekleme alımlarının bütçede yük oluşturmaya başlamasıyla çeşitli dönemlerde tarım politikalarında değişim gereği vurgulanmıştır. İkinci ve üçüncü beşer yıllık kalkınma planlarında bu soruna dikkat çekilmeye başlanmıştır. Beşinci ve altıncı planlarda iç ve dış talebe uygun, pazarlamayı kolaylaştıracak politikalara dikkat çekilmiş, yedinci ve sekizinci kalkınma planlarında ise AB’ye uyum süreci ve DTÖ antlaşmalarının getirdiği yükümlülüklerine uyum da esas alınarak tarım politikalarında reform arayışlarının sinyalleri verilmiştir (Yavuz, 2006).

Dünyadaki küreselleşme tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tarım politikalarında reform eğilimlerini oluşturmuştur. Türkiye’de tarım politikalarında reform uygulamalarına geçişte en önemli adım Dünya Bankasıyla yapılan “Ekonomik Reform Kredisi Anlaşması” kapsamında uygulanmaya başlayan “Tarım Reformu Uygulama Projesi–ARIP” dir (Tan ve ark., 2010). Türkiye’de 2001 yılından itibaren uygulanmaya başlayan ARIP kapsamında; tüm tarımsal fiyat desteklerini ve girdi sübvansiyonlarını kaldırarak Doğrudan Gelir Desteğine (DGD) geçilmiştir. Başka bir deyişle 2000 reformu, Türkiye tarımsal destekleme politikalarında radikal bir değişiklik olarak gündeme gelmiştir (Yalçınkaya ve ark., 2006).

Tarım politikalarında değişimde çok önemli rolü olan bir başka adım da 2006–2010 yıllarını kapsayan “Tarım Kanunu ve Stratejisi” dir. Kanun 5488 sayılı ve 18 Nisan 2006 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Kanun kapsamında tarım politikalarının öncelikleri; tarımsal üretimin iç ve dış talebe uygun bir şekilde geliştirilmesi, doğal ve biyolojik kaynakların korunması ve geliştirilmesi, verimliliğin artırılması, gıda güvencesi ve güvenliğinin güçlendirilmesi, üretici örgütlerinin geliştirilmesi, tarımsal piyasaların güçlendirilmesi, kırsal kalkınmanın sağlanması suretiyle tarım sektöründeki refah düzeyinin yükseltilmesi ele alınan konulardır. Ayrıca AB’ye uyum sürecindeki gelişmelerden doğacak ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde Ortak Piyasa Düzenlerinin öngördüğü, idari ve hukuki düzenlemelerin yapılması kanunun 6. Maddesinde vurgulanan politikalar arasındadır (Anonim, 2006).

Türkiye’de günümüzde uygulanan tarımsal desteklemeleri bitkisel üretim, hayvansal üretim, tarımda yapısal iyileştirmeler sağlama amaçlı destekler, kırsal kalkınma ve çevre amaçlı desteklemeler olarak sınıflandırabiliriz. Bitkisel üretimde organik tarım ve iyi tarım uygulamaları destekleri, yem bitkileri destekleri, sertifikalı tohum, fidan kullanım ve üretim destekleri, tarım havzaları üretim ve destekleme modeli kapsamında verilen destekler olarak sıralayabiliriz. Diğer taraftan anaç ırkların iyileştirilmesi amacıyla verilen hayvan başına ödemeler, çeşitli ıslah desteklemeleri, sütte teşvik primi ödemesi, hayvan gen kaynaklarının korunması, arıcılık, ipekböcekçiliği ve su ürünleri destekleri de günümüzde uygulanan hayvancılık desteklemeleridir. Çeşitli biyolojik mücadele destekleri, mazot, gübre toprak analiz destekleri, tarımsal danışmanlık, çiftlik muhasebe veri ağı sistemi kayıt destekleri tarımsal alt yapıyı güçlendirecek desteklemeler kapsamındadır. Ayrıca kırsal kalkınma yatırımlarının desteklenmesi programı (KKYDP) ve çevresel amaçlı tarım arazilerinin korunması (ÇATAK) projesi de bakanlığın kırsal kalkınma ve çevre kapsamında uyguladıkları politikalarıdır. İlave olarak %50 devlet destekli olarak uygulanan tarım sigortası (TARSİM) uygulaması da tarımda risk yönetimi ve üretici gelirinde istikrar sağlamaya dönük önemli bir politika aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Anonim, 2014).

Bu çalışmada Türkiye’de uygulanan mevcut politikalar kapsamında Çanakkale’nin bu politikalardan faydalanma düzeyinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü’nün 2011 yılı verileri ilçeler itibarıyla, 2012 yılı verileri ise toplam destekleme tutarları şeklinde incelenerek ilin desteklemeler konusundaki mevcut durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

Çanakkale İlinde Tarım

Çanakkale ili 565 köy, 22 belde, merkez ilçe ile birlikte 12 ilçeye sahiptir. Toplam arazi varlığı 993.318 hektar olup bu arazinin 993.318 hektarı (%33,3) işlenebilir tarım arazisidir. İşlenebilir arazinin %78,5'i tarla arazisi (nadas dahil), %6,2'si sebze arazisi, %4,2'si meyve arazisi, %1,5'i bağ arazisi ve %9,6'sı ise zeytin arazisidir. İlde tarım işletmesi sayısı 50.720 adet olup, ortalama işletme genişliği 65.12 dekadır. İşlenebilir arazilerin %34'ü sulanabilir arazidir.

Buğday, domates, zeytin, şeftali, elma, üzüm, ayçiçeği, çeltik, yem bitkileri ve süt ilin ekonomik değere sahip tarımsal ürünleridir. Çanakkale buğday üretiminde Türkiye'nin %2'sini, domates üretiminde %5,7'sini, zeytin üretiminde %7,3'ünü, şeftali üretiminde %16'sını, elma üretiminde %4,5'ini, bağcılıkta %1'ini, ayçiçeği üretiminde %3,9'unu, çeltik üretiminde %11'ini, yem bitkileri üretiminde %4,4'ünü, süt üretiminde ise ülke üretiminin yaklaşık %4,1'ini karşılamaktadır. Sayılan bu ürünlerde verimlilik düzeyleri Türkiye ortalamasının üstündedir (Anonim, 2013).

Uygulamada Olan Politikalar Kapsamında Çanakkale'nin Mevcut Durumu

Çanakkale'de 2004–2012 yılları arasında üreticiye verilen desteklerle ilgili rakamlar Çizelge 1'de gösterilmiştir. İlde 2004 yılından günümüze üreticiye verilen toplam destek miktarı incelendiğinde sekiz yıllık zaman zarfında toplam destek miktarının %200 oranında arttığı görülmektedir. Hayvansal üretim desteklerini ve bitkisel üretim desteklerini ayrı ayrı inceleyecek olursak; hayvansal üretim desteklerinin son sekiz yılda 5,9 milyon TL'den 79,3 milyon TL'ye yükseldiği yani 13 kattan daha fazla arttığı görülmektedir. Bitkisel üretim destekleri ise 32,4 milyon TL'den 35,7 milyon TL'ye yükseldiği yani %10 oranında arttığı görülmektedir. Çanakkale'de 2012 yılı itibarıyla verilen toplam destek miktarı 115 milyon liradır (Anonim, 2013).

Çizelge 1. Çanakkale'de yıllar itibarıyla destek miktarları (Milyon TL)

Destek Türü	2004	2006	2008	2010	2012	2004–201 (%)
HD	5,9	26,7	22,9	37,8	79,3	1244
BÜD	32,4	38,2	30,8	23,7	35,7	10
TOPLAM	38,3	64,9	53,8	61,6	115	200

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

Çizelge 2.'de ise bu rakamların oransal dağılımı verilmiştir. Çizelgeye göre 2004 yılında hayvansal üretim desteklerinin toplam destekler içerisindeki oranı %15,5 iken bitkisel üretim desteklerinin toplam üretim destekleri içerisindeki payı %84,5 dir. Bu değerler 2012 yılı itibarıyla incelendiğinde hayvansal üretim desteklerinin toplam desteklerin içerisindeki payı %69,0 bitkisel üretim desteklerinin payı ise %31,0 olmuştur. Çanakkale'deki bu dağılım Türkiye'de uygulanan politikalarla uyumlu bir şekilde gelişmektedir. Doğrudan Gelir Desteği (DGD) uygulamasına 2000'li yıllarının sonuna doğru son verilmesi ve hayvancılık politikalarının tarım politikaları içerisinde giderek önem kazanması bu tabloyu ortaya çıkarmaktadır.

Çizelge 2. Çanakkale'de yıllar itibarıyla destek oranları (%)

Destek Türü	2004	2006	2008	2010	2012
HD	15,5	41,1	42,7	61,5	69,0
BÜD	84,5	58,9	57,3	38,5	31,0
TOPLAM	100	100	100	100	100,0

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

1. Anaç Sığır Desteklemesi

Türkiye'de mevcut destekleme uygulamaları kapsamında sütçü kombine ırklar ve melezleri ile etçi ırkların melezleri için anaç sığır desteklemesi olarak 225 TL/baş, etçi ırklara anaç sığır desteği olarak 350 TL/baş, anaç manda için 350 TL/baş ve sütçü kombine ırklar ve melezleri için soy kütüğüne kayıtlı olmak şartıyla ilave 60 TL/baş destek verilmektedir. Bu kapsamda Çanakkale ilinde Anaç Sığır Desteklemeleri kapsamında 12 ilçede toplam 12.934 yetiştirici, 71.732 baş anaç sığır destekleme kapsamına alınmıştır. Bu uygulama kapsamında üreticilere toplam 16.583.327 TL kaynak aktarılmıştır. Bu değer 2012 yılında yaklaşık %2 oranında bir artış ile 16.919.330 TL'ye yükselmiştir (Anonim, 2013). Anaç sığır desteğinden en çok faydalanan ilçeler sırasıyla Biga, Yenice ve Çan'dır.

Bu ilçeler büyük baş hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı ilçeler olup, verilen desteklerin yerel üretim potansiyeline uygun olması olumlu bir durumdur.

Çizelge 3. Çanakkale İlinde İlçeler İtibariyle Anaç Sığır Desteklemeleri (2011)

İlçe	Yetiştirici sayısı	Anaç sığır sayısı (baş)	Destekleme miktarı (TL)
Merkez	340	1.690	382.359
Ayvacık	219	1.295	292.983
Bayramiç	752	3.852	880.180
Biga	4.570	26.649	6.197.242
Bozcaada	0	0	0
Çan	1.854	11.040	2.579.349
Eceabat	76	300	58.451
Ezine	326	2.101	469.798
Gelibolu	965	4.151	944.302
Gökçeada	3	12	2.817
Lapseki	713	3.476	787.583
Yenice	3.116	17.166	3.988.264
TOPLAM	12.934	71.732	16.583.327
2012 Yılı Destek Miktarı			16.919.330

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

2. Anaç Koyun Keçi Desteklemesi

Çanakkale’de Anaç Koyun ve Keçi Desteklemeleri kapsamında 12 ilçede 4.551 yetiştirici, 296.525 baş koyun ve keçi destekleme kapsamına alınmış ve üreticilere 4.447.875 TL kaynak aktarılmıştır.

Çizelge 4. Çanakkale İlinde İlçeler İtibariyle Anaç Koyun Keçi Desteklemeleri (2011)

İlçe	Yetiştirici sayısı	Koyun ve keçi (baş)	Destek. miktarı (TL)
Merkez	443	22.825	342.375
Ayvacık	844	50.839	762.585
Bayramiç	714	36.981	554.715
Biga	376	25.030	375.450
Bozcaada	3	236	3.540
Çan	303	18.579	278.685
Eceabat	87	8.922	133.830
Ezine	652	45.183	677.745
Gelibolu	276	23.175	347.625
Gökçeada	164	25.013	375.195
Lapseki	341	26.417	396.255
Yenice	348	13.325	199.875
TOPLAM	4.551	296.525	4.447.875
2012 Yılı Destek Miktarı			5.526.504

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

Koyun keçi desteğinden en fazla faydalanan ilçeler sırasıyla Ayvacık, Ezine ve Bayramiç’tir. Bu ilçeler küçükbaş hayvancılığın yaygın olarak yapıldığı ilçelerdir. Dolayısıyla bu konuda da verilen destekler yerel üretim potansiyeli ile uyumludur. Koyun keçi desteklemesinde 2012 yılında yaklaşık %20 oranında bir artış olmuş ve üreticiye 5.526.504 TL ödeme yapılmıştır (Anonim, 2013).

3.

4. Çiğ Süt Desteklemesi

Çanakkale ilinde 20.905 büyükbaş ve 7.887 küçükbaş hayvancılık işletmesi bulunmaktadır. İlde merkez ve 11 ilçede toplam 319.037.392 litre süte 22.584.009 TL tutarında çiğ süt desteklemesi yapılmıştır. Çiğ süt desteklemesinde en büyük payı %85 ile inek sütü alırken (19.350.543 TL), keçi sütü desteklerinin toplamdaki payı %10, (2.256.040,28 TL), koyun sütü destek payı %4,3 (977.290,55 TL) ve manda sütünün payı ise %0,7 (135,45 TL) dir. Konuya ilçeler itibariyle bakacak olursak çiğ süt

desteklemesinden en fazla pay alan ilçeler sırasıyla Biga (%33), Yenice (%21), Çan (%14), Bayramiç (%9), Ezine (%7), Lapseki (%6) ve Gelibolu (%5)'dur. Bu ilçeler çiğ süt desteklerinin %95'ini alırken, Ayvacık, Bozcaada, Merkez, Eceabat ve Gökçeada çiğ süt desteklerinden daha az pay alan ilçelerdir (Anonim, 2012).

5. Arılı Kovan Desteklemesi

Arılı kovan desteklemesi günümüzde kovan başına 8 TL olarak uygulanmaktadır. Çanakkale'de merkez ve 11 ilçede verilen arılı kovan desteklemeleri Çizelge 5.'te görülmektedir. Toplam 496 üreticiye, 42.124 kovana 294.868 TL destek verilmiştir. Arılı kovan desteklerinden en fazla pay alan ilçeler sırasıyla Çan (%20), Biga (%16) ve toplam 496 üreticiye, 42.124 kovana 294.868 TL destek verildiği görülmektedir. Arılı kovan desteklerinden en fazla pay alan ilçeler sırasıyla Çan (%20), Biga (%16) ve Yenice (%12)'dir. Bozcaada bu destekten hiçbir pay almazken Gökçeada en az faydalanan ilçe konumundadır. Bu destek İlde 2012 yılında %14 oranında bir artış göstererek 336.456 TL olmuştur. Bölgede sahip olunan doğal kaynaklarının kullanımı ve alternatif bir gelir kaynağı olarak arıcılığın teşvik edilmesi arıcılığın yaygınlaşması ve bu konuda verilen destek miktarının artması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Yine bu durum Çanakkale tarımı açısından olumludur.

Çizelge 5. Çanakkale İlinde İlçeler İtibariyle Arılı Kovan Desteklemesi (2011)

İlçeler	Üretici sayısı	Kovan sayısı	Destekleme miktarı TL)
Merkez	70	5.068	35.476
Ayvacık	40	3.327	23.289
Bayramiç	38	3.256	22.792
Biga	94	6.947	48.629
Bozcaada	0	0	0
Çan	97	8.396	58.772
Eceabat	27	2.793	19.551
Ezine	34	2.239	15.673
Gelibolu	19	1.948	13.636
Gökçeada	9	1.352	9.464
Lapseki	17	1.558	10.906
Yenice	51	5.240	36.680
TOPLAM	496	42.124	294.868
2012 Yılı Destek Miktarı			336.456

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

6. Yem Bitkileri Desteklemesi

Mevcut uygulamalar kapsamında yem bitkilerine olan destekler yem bitkisinin türüne göre dekara 30 TL ile 130 TL arasında değişmektedir. Çanakkale'de 2011 yılında 3.187 işletme 85.002 dekar yem bitkisi ekim alanı üzerinden toplam 3.979.187 TL destek almıştır. Yem bitkileri ekim alanının en fazla olduğu ilçe Biga olup (21.474 da), 1.095.022 TL tutarında destek almıştır. Biga'yı 782.939 TL destek ile Yenice ve 465.119 TL ile Çan takip etmektedir. Diğer taraftan Ayvacık, Lapseki ve Eceabat yem bitkileri ekim alanı daha az olan ve yem bitkileri desteğinden daha az faydalanan ilçelerdir. Yem bitkileri destekleri 2012 yılında %100 üzerinde bir artış göstermiş ve toplam 8.319.025 TL yem bitkisi destek ödemesi yapılmıştır (Anonim, 2013). Hayvancılık destekleri ile yem bitkileri desteklerinin paralel bir şekilde artış göstermesi olumlu bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Çanakkale'de yem bitkileri desteğinden en fazla faydalanan ilçelerin hayvancılık faaliyetinin daha etkin yapıldığı ilçelerdir.

Çizelge 6. Çanakkale İlinde İlçeler İtibariyle Yem Bitkileri Desteklemesi (2011)

İlçeler	İşletme sayısı	Yem bit. ekim alanı(da)	Top. destek miktarı (TL)
Merkez	184	5.828	238.177
Ayvacık	171	3.501	123.995
Bayramiç	304	8.098	449.990
Biga	927	21.474	1.095.022
Bozcaada	0	0	0
Çan	383	10.741	465.119
Eceabat	24	736	40.719
Ezine	219	5.294	241.485
Gelibolu	138	4.480	183.820
Gökçeada	108	4.057	209.813
Lapseki	117	3.545	148.108
Yenice	612	17.248	782.939
TOPLAM	3.187	85.002	3.979.187
2012 Yılı Destek Miktarı			8.319.025

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

7. Mazot Desteklemesi

Günümüzde uygulanan desteklemeler kapsamında mazot desteği ürün grubuna göre dekara 2,9 TL ile 7 TL arasında değişmektedir. Çiftçi Kayıt Sistemine dâhil olan çiftçilere Mazot, Kimyevi Gübre ve Toprak Analizi Destekleme Ödemesi yapılmasına dair 2011/15 nolu tebliğ gereğince; 2011 yılında Çanakkale ilinde ilçeler itibariyle yapılan mazot desteklemeleri Çizelge 7.'de görülmektedir. Çizelgeye göre toplam 24.342 işletme 1.622.611 dekar alan üzerinden 6.426.995 TL tutarında destek kullanmıştır. Biga Gelibolu ve Bayramiç ilçeleri mazot desteğinden en fazla faydalanan üç ilçedir. Bozcaada ve Gökçeada ise bu desteği en az kullanan ilçelerdir. Mazot desteklerinde ilde 2012 yılında çok büyük bir değişiklik olmamış, toplam 6.471.297 TL ödeme yapılmıştır (Anonim, 2013).

Çizelge 7. Çanakkale İlinde İlçeler İtibariyle Mazot Desteklemesi (2011)

İlçeler	İşletme sayısı	Mazot destekleme alanı (da)	Top. dest. miktarı (TL)
Merkez	2.092	164.999	651.771
Ayvacık	1.667	90.178	335.768
Bayramiç	3.796	239.932	897.050
Biga	4.486	301.063	1.156.168
Bozcaada	190	7.422	27.612
Çan	1.645	102.287	381.000
Eceabat	912	85.208	374.500
Ezine	2.692	186.401	706.367
Gelibolu	2.486	237.306	1.110.606
Gökçeada	385	16.308	60.161
Lapseki	2.397	122.802	469.339
Yenice	1.594	68.705	256.653
TOPLAM	24.342	1.622.611	6.426.995
2012 Yılı Destek Miktarı			6.471.297

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

8. Kimyevi Gübre Desteklemesi

Mevcut uygulamalar kapsamında kimyevi gübre uygulaması dekara 3,7 TL ile 6,3 TL arasında değişmektedir. Çiftçi Kayıt Sistemine dahil olan çiftçilere Mazot, Kimyevi Gübre ve Toprak Analizi Destekleme Ödemesi ile ilgili bilgiler Çizelge 8.'de verilmiştir. Çizelgeye göre toplam 24.304 işletme 1.572.085 dekar alan üzerinden 7.638.894 TL tutarında kimyevi gübre desteği kullanmıştır. Çanakkale ilinde kimyevi gübre desteğini en fazla kullanan ilçeler sırasıyla Biga (%19), Gelibolu (%16), Bayramiç (%15)'tir. Bu desteği en az kullanan ilçeler ise Bozcaada ve Gökçeada'dır. Mazot

desteğinde olduğu gibi kimyevi gübre desteğinde de 2012 yılında Çanakkale’de çok fazla bir değişiklik olmamış ve 7.692.902 TL destekleme ödemesi yapılmıştır (Anonim, 2013).

Çizelge 8. Çanakkale İlinde İlçeler İtibariyle Kimyevi Gübre Desteklemesi (2011)

İlçeler	İşletme sayısı	Kimyevi gübre alanı (da)	Top. destek miktarı (TL)
Merkez	2.088	156.162	757.822
Ayvacak	1.661	85.558	404.218
Bayramiç	3.797	234.248	1.109.090
Biga	4.480	293.634	1.406.237
Bozcaada	190	6.687	31.636
Çan	1.645	101.342	478.842
Eceabat	908	81.805	416.926
Ezine	2.682	178.165	849.766
Gelibolu	2.483	230.389	1.214.566
Gökçeada	385	14.430	67.532
Lapseki	2.393	120.970	577.272
Yenice	1.594	68.694	224.987
TOPLAM	24.306	1.572.084	7.538.894
2012 Yılı Destek Miktarı			7.692.902

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

9. Toprak Analiz Desteklemesi

Günümüzde destekleme uygulamaları kapsamında toprak analiz desteği dekara 2,5 TL ödenmektedir. Çanakkale’de 2011 yılında ilçeler itibariyle yapılan toprak analizi desteklemeleri Çizelge 9.da görülmektedir. Çizelgeye göre 937 işletme 124.105 dekar alan üzerinden toplam 310.262 TL tutarında toprak analizi desteği kullanmıştır.

Çizelge 9. Çanakkale İlinde İlçeler İtibariyle Toprak Analizi Desteklemesi (2011)

İlçeler	İşletme sayısı	Toprak analiz alanı (da)	Top. destek miktarı(TL)
Merkez	67	17.048	42.620
Ayvacak	24	3.279	8.197
Bayramiç	147	8.780	21.950
Biga	136	20.130	50.324
Bozcaada	0	0	0
Çan	26	1.473	3.683
Eceabat	99	9.229	23.072
Ezine	163	16.837	42.092
Gelibolu	185	41.014	102.535
Gökçeada	1	830	2.075
Lapseki	81	4.953	12.384
Yenice	8	532	1.330
TOPLAM	937	124.105	310.262
2012 Yılı Destek Miktarı			324.298

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

Çanakkale ilinde toprak analizi desteğini en fazla kullanan ilçeler sırasıyla Gelibolu (%33), Biga (%16) ve Ezine (%14) dir. Bu desteği en az kullanan ilçeler Yenice ve Gökçeada’dır. Toprak analiz desteğinde yine çok fazla bir artış olmadan 2012 yılında 324.298 TL ödeme yapılmıştır (Anonim, 2013).

10. Hububat Baklagil Fark Desteklemesi

Çanakkale’de 2011/21 no’lu tebliğ hükümlerince 2011 yılı mahsulü olan hububat baklagil ve yağlı tohumlu bitkilere ait aynı yıl içerisinde hasadı tamamlanarak satışı yapılan ürünlere toplam 3.961.757 TL tutarında destek verilmiştir. Bu destekler 2012 yılından itibaren Havza Destekleme Modeli Kapsamında verilmeye başlanmıştır. Bu uygulamaya göre Çanakkale Güney Marmara Havzası, Kazdağları Havzası ve Kıyı Ege havzası olmak üzere üç ayrı üretim bölgesinden oluşmaktadır. Bu üç havzada Arpa, Aspir, Buğday, Çavdar, Çeltik, Dane Mısır, Kanola, Kuru Fasulye, Kütlü Pamuk, Mercimek, Nohut, Soya Fasulyesi, Triticale, Yağlık Ayçiçeği, Yulaf ve Zeytinyağı gibi ürünler destekleme kapsamına alınmıştır. Havza Bazlı Desteklemeler kapsamında yukarıda sayılan ürünlere Çanakkale’de 15.585.757 TL tutarında ödeme yapılmıştır.

11. Sertifikalı Fidan Desteklemesi

2011/25 numaralı yurt içi sertifikalı fidan kullanım desteğine ait uygulamalar kapsamında Çanakkale’de merkez ve 11 ilçede sertifikalı fidan destekleri Çizelge. 10’da gösterilmiştir. Çizelgeye göre bu destekleme kapsamında ilde 215 işletme, 8.018 dekar alan üzerinden 1.559.911 TL sertifikalı fidan desteği almıştır. Sertifikalı fidan desteğinden en fazla faydalanan ilçeler Lapseki (%48), Merkez (%28) ve Gelibolu (%7) dur. Çanakkale’de sertifikalı fidan kullanım desteği ödemesi 2012 yılında yaklaşık %84 oranında bir azalma ile 848.556 TL olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2013).

Çizelge 10. Çanakkale İlinde İlçeler İtibariyle Sertifikalı Fidan Kullanım Desteklemesi (2011)

İlçeler	İşletme sayısı	Sertifikalı fidan des. alanı (da)	Destekleme tutarı (TL)
Merkez	48	4.280	443.280
Ayvacık	7	356	29.831
Bayramiç	32	607	67.042
Biga	12	248	29.553
Bozcaada	0	0	0
Çan	17	202	22.994
Eceabat	6	131	13.218
Ezine	21	770	81.404
Gelibolu	16	314	110.375
Gökçeada	1	26	2.600
Lapseki	44	962	743.344
Yenice	11	122	16.270
TOPLAM	215	8.018	1.559.911
2012 Yılı Destek Miktarı			848.556

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

12. Kırsal Kalkınma Destekleri

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türkiye’nin kırsal kalkınma vizyonu 8. Beş Yıllık Kalkınma Planında; “Türkiye’nin uzun vadeli gelişme perspektifine paralel olarak, kırsal kalkınmada temel amaç; yerel potansiyel ve kaynakların değerlendirilmesini, doğal ve kültürel varlıkların korunmasını esas alarak, kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınmasıdır” şeklinde belirlenmiştir (DPT, 2000). Bu amaca ulaşmak için çeşitli hibe destekli proje uygulamaları yapılmaktadır. Bu projelerin ortak amaçları; kırsal kesimde gelir ve sosyal standartları geliştirmek, kırsal altyapıyı iyileştirmek, tarım–sanayi entegrasyonu sağlamak, kırsalda alternatif gelir kaynakları yaratmak, katma değer sağlayacak altyapı tesis etmek, girişimcilik kapasitesi yaratmak, başta AB fonları olmak üzere uluslararası kaynakların kullanımı için kapasite oluşturmaktır.

Kırsal Kalkınma Politikaları çerçevesindeki uygulamalardan biri “Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı”dır. Ulusal Tarım Stratejisi (2006–2010) çerçevesinde uygulanmakta olan “Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı” ekonomik yatırımlar ve makine ekipman alımlarının desteklenmesi ve sekizinci etapta uygulamaya alınan bireysel sulama destekleri olmak üzere üç bölümde uygulanmaktadır. Sekiz etapta uygulanan proje ile Çanakkale’ye

19.996.381 TL ekonomik yatırım, 13.358.838TL makine ekipman ve 112.302 TL bireysel sulama yatırımı desteği olmak üzere toplam 33.467.521 TL kaynak aktarılmıştır (Anonim, 2013). Bu kapsamda verilen desteklerin etaplar itibariyle sürekli artması bu konuda önemli bir potansiyel oluşmaya başladığının göstergesidir.

Çizelge 11. Çanakkale’de Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Uygulama Sonuçları

ETAP	Ekonomik yatırım des. (TL)	Makine ekipman des. (TL)	Bireysel sulama des. (TL)
I. ETAP	568.084		
II. ETAP	1.329.330		
III. ETAP	2.657.762	466.333	
IV. ETAP	1.610.344	719.441	
V. ETAP	1.607.238	989.517	
VI. ETAP	2.181.005	1.131.818	
VII. ETAP		2.897.161	
VII. ETAP	10.042.618	7.154.568	112.302
TOPLAM	19.996.381	13.358.838	112.302
GENEL TOPLAM	33.467.521		

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

13. Tarım Sigortası Destekleri

Tarım sahip olduğu doğal, sosyal ve ekonomik yapı itibariyle risk ve belirsizliklere daha açık bir sektördür. Tarımın karşı karşıya olduğu bu riskler gelişmiş ülkelerde yıllar öncesinde “Risk Yönetimi” kavramını gündeme getirmiştir. Bu amaçla tarım sektörünü koruyucu ve yaşam standardını yükseltici önlemlerin yanı sıra ortaya çıkabilecek tarımsal üretim riskinin kurumsal bir yapı içerisinde paylaşıldığı tarım sigortaları organizasyonu üretici gelirinin garanti altına alınmasında başvurulan ve önemi giderek artan bir yöntemdir. Geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde çiftçilerin tarım sigortası yaptırma talepleri bazı faktörler tarafından sınırlanmaktadır. Bu faktörler; risk ve sigorta algısının zayıflığı, tarımsal gelirin düşüklüğü ve tarımsal sigorta sistemine güven eksikliği olarak sıralanabilir (Yan, 2012). Türkiye’de mevcut tarımsal sigortacılık sisteminin yeniden düzenlenmesi amacıyla 14 Haziran 2005 tarihli Resmi Gazete’de 5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanunu yayınlanmıştır. Kanun uyarınca öncelikle bir havuz sistemi oluşturulmuş ve sigorta şirketleri bir araya gelerek, havuzu işletecek bir Tarım Sigortaları Merkezi A.Ş. (TARSİM) kurulmuştur (Anonim, 2005). Bu sistem tarım sigortası yaptırılanların ödedikleri primlerin %50’sinin devlet tarafından desteklendiği bir sistemdir.

Çizelge 12. Çanakkale İlinde Tarım Sigortası Destekleri

Yıl	Toplam Prim (TL)	Toplam Sigorta Bedeli (TL)	Toplam Poliçe (Adet)	Toplam Alan (da)	Hayvan (Baş)
2010	2.765.976	72.374.100	7.254	78.824	2.301
2011	4.428.511	92.032.407	8.175	85.202	6.890
2012	5.916.170	136.285.764	12.520	138.398	14.695
2010-2012 (%)	114	88	73	76	539

Kaynak: Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri.

Çanakkale ilinde son üç yılda TARSİM ile ilgili değişimler incelendiğinde toplam primde %114, sigorta bedelinde %88, poliçe sayısında %73, sigorta yaptırılan alanlarda %76, sigorta yaptırılan hayvan sayısında ise %539 oranında artış olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de uygulanan mevcut tarım politikaları kapsamında Çanakkale 2012 yılı itibariyle 35.770.699 TL bitkisel üretim, 79.373.881 TL hayvansal üretim desteği olmak üzere toplam 115.144.511 TL tutarında destek kullanmıştır (Anonim, 2013). Çiğ süt destekleri, hayvan başına ödemeler, mazot, gübre ve toprak analiz destekleri ödemeler kapsamında en fazla pay almaktadır. Çanakkale’de uygulanan tarım politikaları ve kullanılan politika araçları, Türkiye’deki trendlere ve bölgesel üretim desenine uygun bir gelişim göstermektedir. İlde tarımsal ürünlerindeki çeşitlilik ve geleneksel değerlerin zenginliği, yerel aktörler arasındaki uyum ve işbirliği, kurumsal yapılanmanın güçlü olması, üreticilerin genelde kayıtlı olması ve destekleri kullanma kabiliyetine sahip olması tarım politikalarından daha etkin faydalanma için iyi bir zemin oluşturmaktadır. Ayrıca Çanakkale’nin sahip olduğu doğal kaynaklar, kültürel, turizm ve tarihi yapı özellikle kırsal kalkınma politikaları açısından önemlidir. Diğer taraftan ilde tarıma dayalı sanayinin yeterince gelişmemiş olması, işletme ölçeğinin küçüklüğü ve parçalılığı, tarımsal ürünlerin pazarlaması konusunda karşılaşılan bazı problemler ve destekleme uygulamalarındaki bürokratik yoğunluk üreticiyi yıldırmaktadır. Sayılan bu olumsuzluklar ise mevcut desteklerden faydalanma düzeyini düşürmektedir.

Dolayısıyla özellikle ilde tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi için hibe destekli projelerden faydalanma konusunda proje hazırlama ve uygulama potansiyelinin geliştirilmesi, özellikle üretici örgütlerinin bu konuda teşvik edilmesi önerilmektedir. Ayrıca destekleme prosedürlerinin sadeleştirilmesi, destekleri kullanma bilincinin artırılması ve tarımda sigorta uygulamasına dönük eğitim programlarının yoğunlaştırılması gibi öneriler de çalışma kapsamında sunulabilir.

Kaynaklar

- Abay, C., Sayan, S., Miran, B., Bayaner, A., 2001. Türkiye’deki Tarımsal Destek Harcamalarının Enflasyonist, Etkilerinin Ekonometrik Analizi, TEAE Yayınları, Ankara.
- Anonim, 2005. Tarım Sigortaları Kanunu (5363), 21.06.2003 Tarih, 25852 Sayılı Resmi Gazete.
- Anonim, 2006. Tarım Kanunu, 18.04.2006 Tarih, 5488 Sayılı Resmi Gazete.
- Anonim, 2012. Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Verileri, Çanakkale.
- Anonim, 2013. Çanakkale İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Verileri, Çanakkale.
- Anonim, 2014. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, desteklemeler, <http://www.tarim.gov.tr/Sayfalar/Icerikler.aspx?rid=481&NodeValue=481&KonuId=481&zGroup=0&ListName=Icerikler> (Erişim: 05 Mart 2014).
- DPT, 2000. Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı, 2001–2005, DPT Yayınları, Ankara.
- Tan, S., Kumuk, T., Savran, F., Everest, B., 2010. Türkiye’de 2000 Yılı Sonrası Uygulanan Tarım Politikaları: Tarım Reformu Uygulama Projesi – ARIP. Türkiye IX. Tarım Ekonomi Kongresi, Şanlıurfa.
- Tan, S., 2011. Türkiye’de Uygulanan Tarım Politikaları Kapsamında Çanakkale’nin Mevcut Durumu, Çanakkale Tarımı Sempozyumu, Çanakkale.
- Yalçınkaya, N., Yalçınkaya, M., Çılbant, Ç., 2006. Avrupa Birliğine Yönelik Düzenlemeler Çerçevesinde Türk Tarım Politikaları ve Sektörün Geleceği Üzerine Etkisi, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt:13, Sayı:2, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Yan, L., 2012. Strategies for Development of Shaanxi’s Agricultural Insurance Industry, Asian Agricultural Research, 4(1):45–48.
- Yavuz, F., 2006. “Türkiye’de Tarım” Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları Ankara.